

ZDZISŁAW ZARZYCKI

## DUSZPASTERSTWO SŁUŻBY CELNEJ W POLSCE

## 1. WSTĘP

Patronem Straży Granicznej i Służby Celnej jest pochodzący z Galilei św. Mateusz, Apostoł i Ewangelista, z zawodu celnik, którego święto przypada na dzień 21 września. Pracownicy służby celnej w tym dniu obchodzą swoje doroczne święto – Krajowy Dzień Służby Celnej<sup>1</sup>. Z tej racji zwykle w Katedrze Polowej Wojska Polskiego i w innych kościołach oraz kaplicach odprawiana jest msza św. w intencji funkcjonariuszy i pracowników Służby Celnej.

W czasach biblijnych Żydzi pogardzali celnikami, a wykonywanie tego zawodu było hańbiące. Celników posądzano o łapówkarstwo i służbę, a właściwie kolaborację z rzymskim okupantem, w którego interesie pobierali opłaty celne, często nadużywając swojego stanowiska dla własnej korzyści. Jednym z nich był „Lewi, syn Alfeusza” (Mk 2, 14; Łk 5, 27), którego Jezus powołał na Apostoła w komorze celnej i później nadał mu imię Mattaj (Mateusz), co po polsku oznacza „Dar Boga”. Jako celnik pracował w Kafarnaum, gdzie pobierał opłaty za przejazdy i przewóz towarów przez jezioro Geneza-

---

<sup>1</sup> Zob. M. Stańczyk, K. Skrzydłowska-Kalukin, *Celnicy do spowiedzi*, pod adresem Izby Celnej w Łodzi: <http://www.lodz.ic.gov.pl/index.php?id=17&look=95>, styczeń 2008 r. Tychże, internetowe wydanie „dziennik.pl”, z 8 sierpnia 2007 r. pt. „*Ministerstwo Finansów chce spowiadać celników*”. Niniejszy artykuł uwzględnia stan prawny i faktyczny na początek stycznia 2008 r.

ret<sup>2</sup>. Porzucenie dotychczasowego zajęcia i pójście za Chrystusem oznaczało ogromną nobilitację dla przedstawiciela tego zawodu<sup>3</sup>.

## 2. PODSTAWY W PRAWIE KOŚCIELNYM DLA DZIAŁANIA DUSZPASTERSTWA W SŁUŻBIE CELNEJ

Przez długie wieki opieka duszpasterska nad pracownikami skarbowo-celnymi była treścią ogólnej działalności duszpasterskiej Kościoła. Ważnym impulsem dla rozwoju duszpasterstwa specjalnego były dokumenty *Vaticanium Secundum*<sup>4</sup>. Na uwagę zasługuje także symboliczny wyraz uznania wobec tej posługi (i profesji), jaki wyraził papież Jan Paweł II w początkach swojego pontyfikatu (24 stycznia 1980 r.), przyjmując na audyencji włoskich kapelanów wojskowych pracujących m.in. w straży celno-podatkowej. W tekście przemówienia zwrócił uwagę na szczególnie trudny charakter pracy kapelanów w tych służbach<sup>5</sup>. Stolica Apostolska od pewnego już czasu wydaje wiele dokumentów o charakterze normatywno-duszpasterskim mających na celu zapewnienie duszpasterskiej opieki nad tymi wiernymi, którzy z przyczyn zawodowych nie są w stanie korzystać z normalnej (parafialnej) opieki pasterskiej<sup>6</sup>.

---

<sup>2</sup> Z kazania ks. bp. gen. dyw. Tadeusza Płoskiego, Biskupa Polowego WP ogłoszonego w Katedrze Polowej WP w Święto św. Mateusza patrona Służby Celnej w dniu 21 września 2007 r. Zob. [http://www.strazgraniczna.pl/duszpasterstwo/index\\_html/drk19](http://www.strazgraniczna.pl/duszpasterstwo/index_html/drk19), grudzień 2007 r.

<sup>3</sup> Jedna z biblijnych przypowieści opowiada o tym, że Jezus jadł z celnikami posiłek, a jego uczniowie się dziwili, jak można jeść z kimś tak plugawym. Jezus na to rzekł im: „Nie potrzebują lekarza zdrowi, lecz ci, którzy się źle mają [...] Bo nie przyszedłem powołać sprawiedliwych, ale grzeszników” (Mt 9,12-13).

<sup>4</sup> E. Wiszowaty, *Duszpasterstwo Policji. Studium pastoralno-socjologiczne*, Szczytno 2002, s. 27.

<sup>5</sup> Przemówienie opublikowano w „L'Osservatore Romano” 1980, nr 20, s. 1-2: *Il Santo Padre ai Capellani militari d'Italia. Con voi Cristo è vicino ai giovani militari*, podaje za E. Wiszowaty, *Duszpasterstwo*, s. 52.

<sup>6</sup> T. Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. II: *Lud Boży jego nauczanie i uświęcenie*, Olsztyn 2002, s. 261-262.

Podstaw w prawie kanonicznym dla działalności duszpasterstwa specjalnego (w tym służb celnych) należy dopatrywać się m.in. w kan. 516 § 2 i kan. 564, chociaż duszpasterstwo służb celnych nie jest regulowane odrębnymi przepisami prawa kościelnego powszechnego czy partykularnego. W myśl pierwszego z cytowanych przepisów „Tam, gdzie jakieś wspólnoty wiernych nie mogą być erygowane, jako parafie lub parafie tymczasowe, biskup diecezjalny powinien w inny sposób zapewnić im pasterską opiekę”. A w świetle drugiego z cytowanych kanonów „Kapelanem jest kapłan, któremu powierza się przynajmniej częściowo stałą troskę pasterską o jakąś wspólnotę lub specjalny zespół wiernych, wykonywaną zgodnie z postanowieniami prawa powszechnego lub partykularnego”<sup>7</sup>.

### 3. HISTORIA DUSZPASTERSTWA W SŁUŻBIE CELNEJ W POLSCE

Od samego początku aktywności Kościoła na ziemiach polskich w średniowieczu, każdy wierny miał zapewnioną opiekę duszpasterską. Z dobrodziejstw tej opieki mogły korzystać osoby pełniące różne role społeczne i zawodowe, w tym osoby wykonujące obowiązki komornika i cały jego aparat pomocniczy, służba podatkowo-celna miejsc i osad targowych, poborcy ceł, myta i innych podatków i opłat lub daniny oraz egzekutorzy kar i opłat sądowych.

Historia wyspecjalizowanego duszpasterstwa w służbach celnych, finansowych i skarbowych w Polsce sięga początków II Rzeczypospolitej i utworzenia już w 1918 r. państwowej administracji skarbowej<sup>8</sup>. W tym okresie, wśród czterestu różnych formacji granicznych organizacyjnie można wyróżnić także duszpasterstwo nad służbą celną<sup>9</sup>. W strukturach organizacyjnych Baonów Celnych Ministerstwa

<sup>7</sup> Tak też problem ten ujmuje E. Wiszowaty, *Duszpasterstwo*, s. 57.

<sup>8</sup> Zob. art. VII Konkordatu z dnia 10 lutego 1925 r. (DzUR.P. z 1925 r., nr 72, poz. 501). Kapelani posiadali prawa proboszczowskie w stosunku do urzędników i ich rodzin.

<sup>9</sup> Z. Kępa, J. Prochowicz, *Duszpasterstwo w formacjach granicznych II i III Rzeczypospolitej Polskiej*, w: *Historia duszpasterstwa wojskowego na ziemiach polskich*, red. J. Ziółek, A. Barańska, W. Matwiejczyk, D. Nawrot, E.M. Ziółek, Lublin

Skarbu utworzonych w dniu 21 stycznia 1921 r., jak i 10 września 1921 r., ich odpowiedników w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych formalnie przewidziano tam etatowych kapelanów<sup>10</sup>. W tych ostatnich służbę miał pełnić ks. Józef Niepsuj (etatowy pracownik Komenady Wojewódzkiej Baonów Celnych w Wilnie w okresie od 12 września do 22 listopada 1922 r.).

W czasach Polski Ludowej sformalizowana postługa kapłańska w administracji państwowej (publicznej) była niemożliwa, a więc czy to ogólna (parafialna), a tym bardziej specjalna opieka duszpasterska nad pracownikami służb celnych i podatkowych formalnie nie mogła się rozwinąć i funkcjonować<sup>11</sup>.

#### 4. POCZĄTKI DUSZPASTERSTWA SŁUŻB CELNYCH W III RZECZYPOSPOLITEJ

Wraz z normalizacją stosunków Państwo–Kościoł w III RP, od początku lat 90. pojawiła się potrzeba roztoczenia specjalnej opieki duszpasterskiej nad wierzącymi zatrudnionymi na różnych stanowiskach i zawodach publicznych. Kościoły wzmożły zainteresowania nad roztoczeniem opieki duszpasterskiej nie tylko nad przedstawicielami grup zawodowych świeckich, ale przede wszystkim nad zawodami mundurowymi (np.: w wojsku, zakładach karnych, policji, straży granicznej<sup>12</sup>, straży pożarnej, straży leśnej). Z czasem dostrzeżono potrzebę roztoczenia wyspecjalizowanej opieki duszpasterskiej

---

2004, s. 445. Zob. Z. Kępa, *Kapelani formacji granicznych II Rzeczypospolitej Polskiej*, „Problemy Ochrony Granic” 1998, nr 1, s. 130.

<sup>10</sup> Z. Kępa, J. Prochowicz, *Duszpasterstwo*, s. 451-452. Niestety, temat ten czeka na swojego odkrywcę.

<sup>11</sup> Tak też było po reaktywowaniu w 1983 r. izb i urzędów skarbowych.

<sup>12</sup> Zob. Porozumienie nr 3 Komendanta Głównego Straży Granicznej i Biskupa Polowego Wojska Polskiego w sprawie organizacji katolickiego duszpasterstwa w Straży Granicznej z dnia 10 marca 1995 r. zmienione porozumieniem w sprawie organizacji i funkcjonowania katolickiego duszpasterstwa w Straży Granicznej zawartym w Warszawie w dniu 2 maja 2007 r. Tak na stronie Ordynariatu WP – [http://www.ordynariat.wp.mil.pl/dokument\\_wiecej.php?iddokument=27](http://www.ordynariat.wp.mil.pl/dokument_wiecej.php?iddokument=27), grudzień 2007 r. Temat ten jest opracowywany przez autora niniejszego tekstu.

nad funkcjonariuszami Służby Celnej. Właśnie za wzorcem reaktywowanego w 1995 r. specjalnego duszpasterstwa policyjnego powstało duszpasterstwo pracowników służb celnych. W rozwoju specjalistycznego duszpasterstwa w Polsce można dostrzec pewne wyraźne etapy rozwojowe, poczynając od poziomu służby kapelańskiej pełnionej na zasadzie duszpasterstwa parafialnego i wolontariatu, aż do poziomu sformalizowania (i wyspecjalizowania) i odpłatności z budżetu państwa.

Konkordat polski z 28 lipca 1993 r. (DzU z 1998 r., nr 51, poz. 318) nie przewiduje wprost organizacji osobnych jednostek duszpasterstwa w Służbie Celnej<sup>13</sup>. Niemniej przepis art. 27 Konkordatu gwarantuje, że „Sprawy wymagające nowych lub dodatkowych rozwiązań będą regulowane na drodze nowych umów między Układającymi się Stronami albo uzgodnień między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencją Episkopatu Polski upoważnioną do tego przez Stolicę Apostolską”<sup>14</sup>.

Typowym przykładem takich wewnętrznych uzgodnień jest m.in. porozumienie między Ministrem Finansów i Delegatem Konferencji Episkopatu Polski ds. Służby Celnej w sprawie organizacji i funkcjonowania katolickiego duszpasterstwa Służby Celnej zawarte w Warszawie w dniu 31 października 2007 r., o którym szerzej traktuje poniższy tekst artykułu.

Kolejnym etapem w rozwoju wyspecjalizowanego duszpasterstwa w Służbie Celnej była wola sformalizowania tej posługi na wzór duszpasterstwa wojskowego lub więziennego, ale na razie bez zatrudniania prezbiterów na etatach państwowych. Formalnym wyrazem

---

<sup>13</sup> Art. 16 ust. 1-4 Konkordatu, traktuje tylko „O duszpasterstwie wojskowym”.  
Ust. 1: „Opiekę duszpasterską nad żołnierzami wyznania katolickiego w czynnej służbie wojskowej, w tym również zawodowej, sprawuje w ramach ordynariatu polowego Biskup Polowy zgodnie z prawem kanonicznym i statutem zatwierdzonym przez Stolicę Apostolską w porozumieniu z kompetentnymi władzami Rzeczypospolitej Polskiej”.

<sup>14</sup> Niestety, przepisy ustawy z 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (DzU, nr 29, poz. 154 ze zm.) gwarantujące opiekę duszpasterską wśród różnych profesji i sytuacji życiowych wiernych (w tym duszpasterstwa specjalnego, art. 30-32) nie wymienia osobnej opieki duszpasterskiej w służbach celno-podatkowych czy policyjnych.

reakcji na zabiegi i inicjatywy Sekcji Krajowej Pracowników Skarbowych NSZZ „SOLIDARNOŚĆ” był dekret Konferencja Episkopatu Polski z dnia 21 marca 2003 r. (znak: SEP-2.6.5.38-1) o powołaniu samodzielnego Duszpasterstwa Krajowego Służb Celnych, Finansowych i Skarbowych<sup>15</sup>. Pełnienie obowiązków Duszpasterza Krajowego ww. Służb powierzono ks. kanonikowi Henrykowi Drozdowi. Dla usprawnienia prac ks. kanonik ustanowił Radę Duszpasterską działającą przy Duszpasterzu Krajowym, której przewodniczącym został dr Jerzy Tchórzewski (były wicedyrektor Izby Skarbowej w Warszawie kierujący Ośrodkiem Zamiejscowym w Siedlcach).

Sformalizowane duszpasterstwo Służby Celnej zapewnia posługę wszystkim wierzącym pracującym w Ministerstwie Finansów, izbach skarbowych, urzędach kontroli skarbowej, urzędach skarbowych oraz wszystkim pracownikom izb i urzędów celnych, a także wszystkim pracownikom zajmującym się finansami i podatkami, w administracji rządowej, samorządowej i gospodarczej.

Dostrzegalną formą aktywności tego duszpasterstwa jest organizowanie m.in. od 1997 r. Ogólnopolskiej Pielgrzymki Pracowników Celnych i Skarbowych na Jasną Górę lub innych miejsc kultu (Rzymu, Budziszyna). Osoby wyróżniające się swoją aktywnością dla tego dzieła honoruje się specjalnym medalem św. Mateusza za zasługi dla Duszpasterstwa Służb Celnych, Finansowych i Skarbowych Rzeczypospolitej Polskiej<sup>16</sup>. Należy zauważyć, że Duszpasterstwo Krajowe Służb Celnych, Finansowych, Podatkowych i Skarbowych wydaje Biuletyn „Oblicza Monety” (z częstotliwością dwumiesięcznika; z siedzibą redakcji w Siedlcach)<sup>17</sup>.

---

<sup>15</sup> Zob. <http://www.obliczamonety.pl/duszpasterstwo.html>, grudzień 2007 r.

<sup>16</sup> Medal jest wręczany pracownikom celnym, finansowym oraz skarbowym za działania na rzecz Duszpasterstwa oraz szczególne osiągnięcia dla szeroko rozumianej integracji środowiska pracowników realizujących zadania pozyskiwania dochodów podatkowych, celnych itp. dla budżetu państwa. Pierwszym medalem został uhonorowany Ojciec Święty Jan Paweł II podczas Pielgrzymki Pracowników Celnych i Skarbowych do Rzymu w dniach 29.04 – 08.05.2005 r. Zob. strona internetowa duszpasterstwa Służby Celnej, [http://www.obliczamonety.pl/om\\_1\\_2005.html](http://www.obliczamonety.pl/om_1_2005.html), grudzień 2007 r.

<sup>17</sup> Zob. <http://www.obliczamonety.pl/duszpasterstwo.html>, grudzień 2007 r. Numer pierwszy wydano na Wielkanoc 2004 r. Łącznie dotychczas ukazało się 20 nume-

Od dłuższego już czasu pojawiały się głosy, że urzędnicy państwowi, a w szczególności pracownicy Służby Celnej, finansowej i skarbowej są wyjątkowo narażeni na zjawiska korupcyjne ze strony świata biznesu lub zorganizowanej przestępczości. Opieka kapelana nad pracownikami takich służb może pozwolić im na utrzymanie właściwej postawy moralnej, uniknięcie różnych grzesznych pokus (co do zasady penalizowanych na gruncie polskiego prawa karnego), a to może być elementem budowania państwa wolnego od wielu negatywnych zjawisk społecznych (np. korupcji) i wyrobienia pozytywnych postaw społecznych, w tym szacunku dla prawa (także celnego) oraz zawodu celnika.

Wreszcie dojrzała idea, że państwo, mimo konstytucyjnej zasady bezstronności i niezależności każdego w swoim zakresie, powinno jednak wziąć na siebie częściowo trud ponoszenia kosztów utrzymania stałych katolickich (na początek) duszpasterzy w Służbie Celnej. Uzasadnia się to tym, że dotychczasowa działalność duszpasterska w służbie celnej (państwowej) zdała egzamin, a rosnąca skala potrzeb i obowiązków duszpasterskich w tym środowisku zawodowym oraz owoce ich wymiernej posługi dla dobra społeczeństwa jest bardzo wysoko oceniana. Inaczej mówiąc, trudy ciężkiej pracy kapelanów w Służbie Celnej powinny mieć pewien poziom gwarancji odpowiadający stanowi wzajemnych partnerskich relacji Państwo-Kościół i być sformalizowane na gruncie przepisów prawa polskiego włącznie z przysługującym im stosownym wynagrodzeniem, a nawet pomocą państwa w realizacji zadań (funkcji) duszpasterskich m.in. poprzez dofinansowanie do utrzymania miejsc kultu i innych pomieszczeń, środków transportu itp.<sup>18</sup>.

---

rów (po 5 w każdym roku). W nr 1 z 2004 r., czytamy, że „Oblicza Monety” jest „adresowane do ludzi, którzy pracą i swym powołaniem chronią i pomnażają społeczne dobro zawarte w majątku narodowym. [...] i że biuletyn będzie dobrze służył rzetelnej informacji o pracach duszpasterstwa” (ks. Henryk Drozd).

<sup>18</sup> Zob. <http://www.gazetawyborcza.pl/1,75248,4403951.html>, grudzień 2007 r.

## 5. WŁĄCZENIE DUSZPASTERSTWA CELNEGO DO ORDYNARIATU WOJSKA POLSKIEGO

Służba Celna w Polsce na podstawie ustawy z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej (DzU, nr 72, poz. 802) została uznana za formację mundurową<sup>19</sup>. Mimo to w zasadzie do jesieni 2006 r. był jedyną formacją mundurową niepodlegającą duszpasterstwu wojskowemu. Sytuacja ta na gruncie kościelno-prawnym zmieniła się po 19 października 2006 r., kiedy to na podstawie podjętej w tym dniu uchwały na 337 zebraniu plenarnym Konferencji Episkopatu Polski funkcjonariusze Służby Celnej RP (także policja polska) zostali włączeni do duszpasterstwa wojskowego Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego a Biskup Polowy Wojska Polskiego stał się odpowiedzialnym za opiekę i posługę duszpasterską w Służbie Celnej na terenie Polski<sup>20</sup>. Zresztą, z inicjatywą włączenia funkcjonariuszy Służby Celnej do duszpasterstwa wojskowego, prowadzonego przez Ordynariat Polowy Wojska Polskiego wystąpił w piśmie skierowanym do KEP z dnia 6 lipca 2006 r. (SC-WP-066-2/06/1951) ówczesny Szef Służby Celnej Marian Banaś.

Uchwała KEP z 2006 r. oznaczała, że na gruncie partykularnych przepisów kościelnych zalegalizowano powstanie i działalność tego rodzaju stałego już wtedy duszpasterstwa Służby Celnej i podciągnięto je na ten poziom gwarancji prawnej działalności, który przysługuje innej, liczebniejszej formacji mundurowej, czyli Ordynariatowi WP. A jak wiadomo, Ordynariat Polowy ma swoje umocowanie w kon-

<sup>19</sup> Obecnie obowiązuje tekst jednolity tej ustawy (DzU z 2004 r., nr 156, poz. 1641 ze zm.). W Ministerstwie Finansów dobiegają końca prace nad projektami ustaw wprowadzającymi jednolity system administrowania i funkcjonowania administracji celnej i skarbowej, którą łącznie nazywamy Krajową Administracją Skarbową.

<sup>20</sup> W wykonaniu tej uchwały, Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski abp Józef Michalik w piśmie z dnia 25 października 2006 r. (SEP-2.6.5.38-2) poinformował Szefa Służby Celnej Mariana Banasia oraz Biskupa Polowego WP gen. dyw. Tadeusza Płoskiego o włączeniu funkcjonariuszy Służby Celnej do duszpasterstwa wojskowego, prowadzonego przez Ordynariat Polowy Wojska Polskiego. Zob. strony internetowe Ordynariatu WP, [http://www.ordynariat.wp.mil.pl/wiadomosc\\_wiecej.php?idwiadomosc=1749](http://www.ordynariat.wp.mil.pl/wiadomosc_wiecej.php?idwiadomosc=1749) i [http://www.ordynariat.wp.mil.pl/dokument\\_wiecej.php?iddokument=20](http://www.ordynariat.wp.mil.pl/dokument_wiecej.php?iddokument=20), obydwie grudzień 2007 r.



kordacie z 28 lipca 1993 r. (DzU z 1998 r., nr 51, poz. 318) i innych przepisach prawa polskiego i kościelnego a w realizacji zadań podlega przepisom jednego i drugiego porządku prawnego. Jednym z tych źródeł prawa jest statut Ordynariatu zatwierdzony w dniu 21 stycznia 1991 r. przez Stolicę Apostolską i opublikowany jako załącznik do obwieszczenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 28 sierpnia 2006 r. w sprawie ogłoszenia statutu Ordynariatu Polowego w Polsce<sup>21</sup>.

Zatem analogicznie do wojskowej posługę duszpasterską w administracji celnej pełnić będą ksiądz dziekan i kapelani, ale dotychczas możliwe to było tylko na zasadzie woluntariatu<sup>22</sup>.

Również władze innych Kościołów chrześcijańskich w Polsce podjęły starania o roztoczenie nieodpłatnej opieki duszpasterskiej nad własnymi wiernymi pracującymi w tych służbach. Dla przykładu w połowie 2006 r. prawosławny arcybiskup lubelski i chełmski opiekę duszpasterską nad pracownikami tamtej Izby Celnej powierzył księdzu Jarosławowi Łosiowi – proboszczowi parafii prawosławnej w Terespolu, a biskup siedlecki funkcję kapelana tej Izby zlecił księdzu kanonikowi Marianowi Danilukowi – proboszczowi parafii pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Białej Podlaskiej<sup>23</sup>.

---

<sup>21</sup> Dz. Urz. MON nr 16, poz. 202.

<sup>22</sup> Naczelnym Kapelanem Służb Celnych RP jest ks. prałat kmdr dr Leon Szot (Kancelarz Kurii Polowej Wojska Polskiego).

<sup>23</sup> Zob. strona internetowa Izby Celnej w Białej Podlaskiej, <http://www.bialapodlaska.uc.gov.pl/?obiekt=621>, grudzień 2007 r. Podkreślono, że księża katolicy od dłuższego już czasu angażują się w życie Izby Celnej w Białej Podlaskiej. Uczestniczą w obchodach Dnia Celnika, dzielą się opłatkiem przed Świętami Bożego Narodzenia. Ks. Daniluk uważa, że „swą misję kapłańską wśród celników winien pełnić także w przejściach granicznych i wszędzie, gdzie ze względu na godziny pełnionej służby, utrudnione jest ich życie religijne. Natomiast znaczny stopień rozproszenia celników wyznania prawosławnego powoduje, że powinni angażować się bardziej w uroczystości o charakterze ekumenicznym”.

6. POROZUMIENIA MIĘDZY MINISTREM FINANSÓW  
I KONFERENCJĄ EPISKOPATU POLSKI  
Z DNIA 31 PAŹDZIERNIKA 2007 R.  
W SPRAWIE ORGANIZACJI I FUNKCJONOWANIA  
KATOLICKIEGO DUSZPASTERSTWA SŁUŻBY CELNEJ

Kolejnym etapem normalizacji w stosunkach Państwa i Kościoła w imię konstytucyjnej zasady współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego<sup>24</sup> było podpisanie w Warszawie ostatecznie w dniu 31 października 2007 r. porozumienia między Ministrem Finansów czy też, mówiąc ściślej, między szefem Służby Celnej (w randze podsekretarza stanu w Ministerstwie Finansów, Mariana Banasia) i delegatem Konferencji Episkopatu Polski do spraw Służby Celnej (ks. bp. gen. dyw. dr Tadeuszem Płoskim) w sprawie organizacji i funkcjonowania katolickiego duszpasterstwa Służby Celnej<sup>25</sup>. Podobne porozumienie kilkanaście dni wcześniej (19 października 2007 r.) Komendant Główny Policji (insp. Tadeusz Budzik) zawarł z delegatem Konferencji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Policji (ks. bp. gen. dyw. dr Tadeuszem Płoskim)<sup>26</sup>.

6.1. O planach zawarcia takiego porozumienia prasa donosiła już w okresie przedwakacyjnym i wakacyjnym 2007 r.<sup>27</sup> Jak donosił

---

<sup>24</sup> Art. 25 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (DzU, nr 78, poz. 483 ze zm.) „Stosunki między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi są kształtowane na zasadach poszanowania ich autonomii oraz wzajemnej niezależności każdego w swoim zakresie, jak również współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego”.

<sup>25</sup> Porozumienie weszło w życie z dniem podpisania. Zob. <http://orka2.sejm.gov.pl/Debata6.nsf/main/4B8E6491>, grudzień 2007 r.

<sup>26</sup> Zob. <http://orka2.sejm.gov.pl/Debata6.nsf/main/4B8E6491>, grudzień 2007 r.

<sup>27</sup> Jak donosiła prasa prawnicza i inna, Ministerstwo Finansów RP opracowało wspólnie z delegatem Konferencji Episkopatu Polski do spraw Służby Celnej projekt wzajemnego porozumienia w sprawie organizacji i funkcjonowania katolickiego duszpasterstwa w administracji celnej. Zob. E. Matyszewska, *Administracja celna, projekt porozumienia. Celnicy nie chcą kapelana w służbie*, „Gazeta Prawna” nr 158 (2028), czwartek, 16 sierpnia 2007 r., teźże, *Celnicy nie chcą kapelana w służbie*, „Gazeta Prawna” nr 214 (2084) poniedziałek, 5 listopada 2007 r. Także internetowe wydanie

„Dziennik” (s. 9) z 8 sierpnia 2007 r. „Wyrazem tej współpracy [Państwa i Kościoła] ma być utworzenie stanowisk duszpasterskich opłacanych z budżetu państwa”<sup>28</sup>. Z analizy treści porozumienia i innych dokumentów ministerialnych wynika, że był to krok już wcześniej przemyślany, bo Ministerstwo Finansów przygotowało i opublikowało w dniu 30 maja 2007 r. projekty zmiany dwóch rozporządzeń dotyczących wysokości uposażenia zasadniczego w Służbie Celnej<sup>29</sup>. W jednym z nich pojawiła się pozycja 1 etatu kapelana umiejscowionego na szczeblu każdej z 16 izb celnych (czyli 16 etatów w kraju)<sup>30</sup> oraz etat księdza dziekana na szczeblu ministerstwa, który ma koordynować prace duszpasterskie w izbach celnych<sup>31</sup>. Ministerstwo projekty te uzasadniło „potrzebą ustanowienia dekanatu ze stanowiskiem księdza dziekana i stanowiskami kapelanów w celu objęcia funkcjonariuszy celnych opieką duszpasterską”. Zaś obawy o zgodność projektów z prawem Unii Europejskiej rozwiano w ten sposób, że przedmiot regulacji zawartej w projekcie nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

---

„dziennik.pl” z dnia 08.08.2007 zatytułowane było „*Będą spowiadać się z brania łapówek? Kapelani uchronią celników przed grzechem korupcji?*”, zob. <http://nt.interia.pl/newsroom/news/ministerstwo-chce-spowiadac-celnikow,957191>, sierpień 2007 r.

<sup>28</sup> Zob. M. Stańczyk, K. Skrzydłowska-Kalukin, *Celnicy do spowiedzi*, pod adresem: <http://www.lodz.ic.gov.pl/index.php?id=17&look=95>, wrzesień 2007 r.

<sup>29</sup> Chodzi o projekty dwóch rozporządzeń Ministra Finansów z dnia 30 maja 2007 r. umieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie internetowej Ministerstwa Finansów w dniu 17 lipca 2007 r. pod adresem: <http://www.mf.gov.pl/index.php?const=6&dzial=640&wysw=4&sub=sub13>: 1) zmieniające rozporządzenie w sprawie stanowisk służbowych funkcjonariuszy celnych oraz szczegółowego trybu nadawania im stopni, i 2) zmieniające rozporządzenia w sprawie stawek uposażenia zasadniczego w Służbie Celnej, wysokości oraz szczegółowych zasad przyznawania i wypłacania dodatków do uposażenia zasadniczego.

<sup>30</sup> Chociaż rozważano też pomysł 1 kapelana na kilka izb celnych w Polsce.

<sup>31</sup> Według doniesień internetowych z 21 sierpnia 2007 r. (<http://www.mf.gov.pl/index.php?const=6&dzial=640&wysw=4&sub=sub13>) Zofia Ogińska, zastępca dyrektora biura Ministra Finansów podkreśliła, że etaty dla kapelanów w izbach celnych będą wprowadzane etapami. Wkrótce do dyspozycji Ordynariatu przekazanych zostanie pięć etatów dla kapelanów w stopniu podkomisarza celnych i jeden etat dla dziekana w stopniu komisarza celnego. Pieniądze dla swych kapelanów muszą wygospodarować izby celne.

Pisano („Dziennik” s. 9 z 8 sierpnia 2007 r.), że „70-tysięczne środowisko celników i pracowników służb skarbowych polskich sprzeciwia się na różne sposoby temu pomysłowi (swoje stanowisko przestali na ręce Ministra Finansów<sup>32</sup>), a najważniejszym zarzutem jest zawężenie tego duszpasterstwa tylko do konfesji katolickiej i pominięcie wyznawców innych religii”<sup>33</sup>. Prawdziwe powody sprzeciwu

<sup>32</sup> Zob. <http://www.wssc.szu.pl/kom/zskap.pdf>, grudzień 2007 r. Przedstawiciele 3 związków zawodowych działających w Służbie Celnej (Federacja Związków Zawodowych Służby Celnej, Zrzeszenie Związków Zawodowych Służby Celnej RP i Ogólnokrajowy Związek Zawodowy Służby Celnej RP) w piśmie z dnia 14-08-2007 r. (znak: FZZSC/106,107/MF/2007/ZZSC) skierowanym do ówczesnej Minister Finansów – prof. Zyty Gilowskiej wyrazili zdecydowanie negatywne stanowisko związków zawodowych dotyczące planów wprowadzania nowych stanowisk dziekana i kapelana w Służbie Celnej oraz przyporządkowania im stopni w hierarchii służbowej – komisarza i podkomisarza – z uposażeniami na poziomie uposażeń odpowiednio Naczelnika Urzędu Celnego i Naczelnika Wydziału w Ministerstwie Finansów. Domagano się natychmiastowego wycofania spornych projektów z uzgodnień międzyresortowych i odstąpienia od wprowadzenia przedmiotowych stanowisk w służbie celnej. Powodem ich dezaprobaty jest fakt braku, mimo takiego wymogu, konsultacji społecznych w tej sprawie oraz potraktowanie tematu w sposób powierzchowny. W uzasadnieniu napisano m.in. „Nie bierzemy tu pod uwagę aspektów finansowych (obciążenie każdej izby etatem), ale sam aspekt społeczny. Dlaczego nie przeprowadzono konsultacji społecznej, dlaczego ograniczono się tylko do jednej grupy wyznaniowej łamiąc konstytucyjne prawo każdego obywatela do dowolnego światopoglądu i religii. Czyżby twórcy projektu zapomnieli, iż Polska to kraj wielowyznaniowy i w Służbie Celnej praktycznie funkcjonuje i rozwija się współpraca z przedstawicielami różnych wyznań. Niewątpliwie objęcie posługą duszpasterską i wsparcie wyrażane przez kapłanów jest ważne, gdyż funkcjonariusze Służby Celnej są boleśnie doświadczani przez kolejne polskie rządy od wielu lat, ale nie zapominajmy o innych. A poza tym, czy taka posługa nie powinna odbywać się w sposób społeczny, a nie za wynagrodzeniem, czyż nie jest to sprzeczne z jej duchowym charakterem. Większość funkcjonariuszy zwraca się o takie wsparcie duchowe w swoich parafiach, i tam je otrzymują wtedy, gdy jest im bardzo potrzebne, w szczególnych przypadkach naruszania godności osobistej funkcjonariuszy i poniżania ich w służbie dla Polski i Wspólnoty Europejskiej. [...] Żądamy wycofania ww. projektów z prac legislacyjnych oraz przystąpienia do negocjacji w sprawie zwiększenia uposażeń w S.C. [o 1.500,00 zł] analogicznie jak w innych służbach mundurowych”.

<sup>33</sup> Zob. [http://www.ordynariat.wp.mil.pl/wiadomosc\\_wiecej.php?idwiadomosc=2462](http://www.ordynariat.wp.mil.pl/wiadomosc_wiecej.php?idwiadomosc=2462), grudzień 2007 r. 29 marca 2007 r. – Duszpasterstwo Służb Celnych: „Niestety, twórcy projektu zapomnieli, iż Polska to kraj wielowyznaniowy i w Służbie Celnej pracują przedstawiciele różnych religii. W projekcie nie przewidziano etatów dla po-

środowiska zawodowego niepełna 16-tysięcznej grupy zawodowej celników są jednak inne, tj. zbyt niskie uposażenie pracowników służby celnej<sup>34</sup> i niewspółmiernie do tych wysokie uposażenie kapelanów w służbie celnej<sup>35</sup>.

Ministerstwo Finansów pismem z dnia 02 października 2007 r. (znak: SC-KS-0681-321/07/2126PMBS) odpowiedziało w ten sposób, że „skoro do tworzenia i organizacji służby duszpasterskiej w administracji celnej mają zastosowanie przepisy dotyczące Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego i tam posługę duszpasterską sprawuje dziekan i kapelani, którzy zostali włączeni w strukturę resortu obrony narodowej, to w pełni uzasadniona jest analogia, że skoro projektowane jest włączenie organizacyjne dziekana i kapelanów w strukturę Służby Celnej, to także utworzenie w tej Służbie Celnej stanowisk i przyznanie uposażenia dziekanowi i kapelanom. Stopnie służbowe dla tych stanowisk zostały dostosowane rangą do stopni służbowych dziekana i kapelana innych służb należących do Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego, czyli dla dziekana stopnia komisarza, a kapelanom – stopnia podkomisarza (niemniej są to stopnie maksymalne, które mogą być nadane na tych stanowiskach). Zaprowadzone zmiany w rozporządzeniach co do utworzenia nowych stanowisk służbowych nie będą generować dodatkowych obciążeń dla budżetu

---

pów, pastorów, mułłów, czy rabinów. Kapelanami na płatnym etacie mają zostać jedynie księża katolicycy”.

<sup>34</sup> Federacja Związków Zawodowych Służby Celnej podniosła, że niskie płace w Służbie Celnej powodują masowe odejścia z pracy, a perspektywa tworzenia nowych etatów dla kapelanów nie przyczyni się do poprawy uposażenia pracowników.

<sup>35</sup> Zob. <http://www.gazetawyborcza.pl/1,75248,4403951.html>, października 2007 r. Kapelan dostanie tyle, ile naczelnik izby, czyli w przedziale od 939 do ponad 5 tys. zł [według projektu w/w rozporządzenia kapelan w izbie celnej ma być zaliczony do 03 grupy uposażenia zasadniczego, a mnożnik kwoty bazowej 0,523-2,806]. Dziekan kapelanów będzie zarabiał tyle, ile naczelnik wydziału w Ministerstwie Finansów, czyli od 1,2 tys. do ponad 5 tys. zł [według projektu w/w rozporządzenia dziekan miał być zaliczony do 03 grupy uposażenia zasadniczego, a mnożnik kwoty bazowej 0,676-2,993]. Dodatkowo otrzymają dodatki stażowe i za stopień służbowy – odpowiednio 671 i 729 zł. A celnicy zarabiają, w zależności od stażu pracy, od 1,2 do 1,8 tys. zł miesięcznie. Źródło: I. Grodzicka, *Kapelan zamiast podwyżki*, „Gazeta Wyborcza”, Opole, 21.08.2007.

państwa i jednostek samorządu terytorialnego, ponieważ etaty i środki finansowe do wypłaty uposażeń i świadczeń już zostały zabezpieczone w budżecie Służby Celnej na rok 2007”. Niezadowolenia z treści zawartego porozumienia nie kryją niektórzy politycy i posłowie<sup>36</sup>.

Niejako w odpowiedzi na falę krytyki należałoby w tym miejscu przywołać słowa rzecznika Ordynariatu WP (ppłk Zbigniewa Kępy), który wielokrotnie przypominał, że rola kapelanów nie ogranicza się tylko do udzielania sakramentów, ale ma znacznie szerszy wymiar. Pełnią oni wieloraką rolę duszpasterską wśród formacji mundurowych, m.in. starają się pomagać w rozwiązywaniu ich problemów zawodowych, osobistych i rodzinnych. Wspomniano, że „kapelani, przebywając wśród poszczególnych formacji mundurowych, mają też niewątpliwie wpływ na kształtowanie ich osobowości, jak również na postawy moralne”<sup>37</sup>.

6.2. W części wstępnej porozumienia zwrócono uwagę, że obecnie obowiązujące przepisy polskiego prawa wyznaniowego, tj. ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (DzU z 2005 r., nr 231, poz. 1965, z późn. zm.) i ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (DzU, nr 29, poz. 154, z późn. zm.) zezwalają na tworzenie stanowisk katolickich kapelanów Służby Celnej<sup>38</sup>. Znajdujemy tu wyraźne odwołanie się do zasady współdziałania dla dobra duchowego i religijnego oraz należytego profesjonalizmu funkcjonariuszy celnych i pracowników Służby Celnej, a także chęć nawiązania

---

<sup>36</sup> Np. Poseł VI kadencja Sławomir Kopyciński z Kielc (LiD), który w dniu 6 grudnia 2007 r. złożył do Ministra Finansów Interpelację nr 191 w sprawie porozumienia z 31 października 2007 r. zawartego pomiędzy szefem Służby Celnej a Ordynariatem Polowym Wojska Polskiego, licząc na rychłe wypowiedzenie tego porozumienia przez stronę rządową.

<sup>37</sup> Zob. strona portalu e-kadry.com.pl: „Każda praca musi być sprawiedliwie wynagradzana – także kapelanów” pod adresem: [http://www.e-kadry.com.pl/index.php?option=com\\_content&task=view&id=915&Itemid=183](http://www.e-kadry.com.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=915&Itemid=183), styczeń 2008 r.

<sup>38</sup> Chociaż należy zauważyć, że ustawa ta w katalogu duszpasterstwa specjalnego wprost nie przewiduje sformalizowanej posługi kapłańskiej w Służbie Celnej. Problem analogicznie jest uregulowany w pozostałych 14 indywidualnych ustawach wyznaniowych.

do bogatych tradycji posługi duszpasterskiej w Służbie Celnej II Rzeczypospolitej Polskiej oraz wola kierowania się przyjętymi standardami we współczesnych państwach demokratycznych<sup>39</sup>. Treść porozumienia nawiązuje do innych konstytucyjnie gwarantowanych praw człowieka, jak chociażby to, że „Każdemu zapewnia się wolność sumienia i religii” (art. 53 ust. 1) oraz szereg innych<sup>40</sup>, w tym także o charakterze negatywnym<sup>41</sup>.

W tej części wstępnej porozumienia wymieniono przykładowy katalog obowiązków, które spoczywają na tworzonym duszpasterstwie i powoływanych do tej służby kapelanach<sup>42</sup>:

1) organizowania opieki duszpasterskiej dla funkcjonariuszy celnych i pracowników Służby Celnej oraz ich rodzin, a także weteranów i kombatantów oraz emerytów i rencistów Służby Celnej;

2) organizowania, przeprowadzenia i nadzorowania zajęć z etyki normatywnej;

3) organizowania nabożeństw, w tym z okazji świąt Służby Celnej i uroczystości państwowych;

4) współdziałania z Szefem Służby Celnej, kierownictwem Służby Celnej w zakresie prowadzenia działalności oświatowo-wychowawczej wśród funkcjonariuszy celnych i pracowników Służby Celnej;

5) współorganizowania uroczystości patriotyczno-religijnych z udziałem funkcjonariuszy celnych i pracowników Służby Celnej, ich rodzin oraz emerytów i rencistów Służby Celnej;

---

<sup>39</sup> Zob. [http://www.ordynariat.wp.mil.pl/dokument\\_wiecej.php?iddokument=28](http://www.ordynariat.wp.mil.pl/dokument_wiecej.php?iddokument=28), styczeń 2008 r.

<sup>40</sup> Np. art. 53 ust. 2: „Wolność religii obejmuje wolność wyznawania lub przyjmowania religii według własnego wyboru oraz uzewnętrzniania indywidualnie lub z innymi, publicznie lub prywatnie, swojej religii przez uprawianie kultu, modlitwę, uczestniczenie w obrzędach, praktykowanie i nauczanie. Wolność religii obejmuje także posiadanie świątyń i innych miejsc kultu w zależności od potrzeb ludzi wierzących oraz prawo osób do korzystania z pomocy religijnej tam, gdzie się znajdują”.

<sup>41</sup> Np. art. 53 ust. 6: „Nikt nie może być zmuszany do uczestniczenia ani do nieuczestniczenia w praktykach religijnych” i ust. 7: „Nikt nie może być obowiązany przez organy władzy publicznej do ujawnienia swojego światopoglądu, przekonań religijnych lub wyznania”.

<sup>42</sup> Zob. [http://www.ordynariat.wp.mil.pl/dokument\\_wiecej.php?iddokument=29](http://www.ordynariat.wp.mil.pl/dokument_wiecej.php?iddokument=29), styczeń 2008 r.

- 6) wyjazdów służbowych, celem realizacji wyżej wymienionych obowiązków oraz innych zadań z zakresu działalności duszpasterskiej;
- 7) przewodzenia funkcjonariuszom celnym i pracownikom Służby Celnej oraz emerytom i rencistom Służby Celnej w pielgrzymowaniu na cmentarze wojenne i miejsca pamięci narodowej, celem oddania hołdu bohaterom Służby Celnej i bohaterom narodowym;
- 8) zabezpieczenia logistycznego prowadzonej działalności duszpasterskiej.

6.3. W wykonaniu wspomnianego porozumienia z 31 października 2007 r. szef Służby Celnej zapowiedział utworzenie przez władze kościelne osobnego dekanatu i zatrudnienie przez władze państwowe od 1 stycznia 2008 r. czterech katolickich kapelanów w stopniu podkomisarzy celnych i jednego dziekana w stopniu komisarza celnego<sup>43</sup>.

Docelowo w zasadzie w każdej jednostce organizacyjnej Służby Celnej (także w jednostkach organizacyjnych Ministerstwa Finansów) zgodnie z przepisami prawa kanonicznego i polskiego mają być tworzone ośrodki duszpasterskie z odpowiednio predestynowanymi do tej misji kapelanami (§ 2 ust. 1). Na czele duszpasterstwa Służby Celnej ma stać Delegat Konferencji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Służby Celnej, a pomocą w koordynacji przedsięwzięć duszpasterskich służyć ma Naczelny Kapelan Służby Celnej. Na każdym z wymienionych wyżej szczeblach organizacyjnych Służby Celnej deklaruje się wolę współpracy i wzajemnego wspierania się funkcjonariuszy (i pracowników) poszczególnych szczebli organizacyjnych Służby Celnej z kapelanami (§ 3).

Kapelani mają się rekrutować spośród osób duchownych (diecezjalnych lub zakonnych). Predestynowani do tego duchowni (także siostry zakonne) kierowani mają być na podstawie stosownego dekretu kościelnego Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Służby Celnej, wydawanego za uprzednim porozumieniem z właściwym miejscowo biskupem diecezjalnym lub wyższym przeło-

---

<sup>43</sup> Przewidywane wynagrodzenie dziekana w Służbie Celnej wynosić ma od stycznia 2008 r. od 1.214 zł do 5.300 zł, zaś kapelanów od 939 zł do 5.000 zł. Źródło: <http://orka2.sejm.gov.pl/Debata6.nsf/main/4B8E6491>, grudzień 2007 r.



żonym zakonnym (§ 4 ust. 1). Dekret kościelny jest przesłanką konieczną do złożenia przez tego Delegata odpowiedniego wniosku do Szefa Służby Celnej o mianowanie na stanowisko służbowe każdego kapelana w tej formacji (zarówno Naczelnego Kapelana Służby Celnej, jak i kapelanów Służby Celnej). Kapelani ci mogą być odwołani ze swoich stanowisk służbowych tylko na pisemny wniosek Delegata. Oznacza to, że sprawy związane z zatrudnieniem kapelanów mają się odbywać według przepisów świeckich (mianowanie do służby, powoływanie na stanowiska służbowe i ich odwoływanie, nadawanie stopni służbowych oraz wyróżnienia kapelanów mają odbywać się na zasadach określonych przepisami ustawy o służbie celnej). Przy wyróżnianiu i mianowaniu kapelanów na inne stanowiska powinny być brane pod uwagę wnioski i opinie Delegata, który będzie działał w tym zakresie w oparciu o przepisy prawa kościelnego i polskiego (§ 6).

Przełożonym dyscyplinarnym kapelanów Służby Celnej w zakresie określonym w ustawie z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej jest szef Służby Celnej, a w zakresie przestrzegania przepisów służby duszpasterskiej w Służbie Celnej jest Delegat Konferencji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Służby Celnej (§ 5). Kapelani (duszpasterze katolicy) Służby Celnej mają podlegać zarówno przepisom prawa polskiego, jak i prawa kościelnego.

6.4. Porozumienie nakłada na polskie władze celne (tj. Szefa Służby Celnej oraz kierowników jednostek organizacyjnych Służby Celnej) określone obowiązki w celu zapewnienia właściwej realizacji zadań duszpasterskich wobec funkcjonariuszy Służby Celnej i ewentualnie członków ich rodzin<sup>44</sup>.

---

<sup>44</sup> § 7 porozumienia: „Szef Służby Celnej oraz kierownicy jednostek organizacyjnych Służby Celnej: 1) podejmują niezbędne czynności w celu zapewnienia odpowiednich warunków do wykonywania przez Naczelnego Kapelana Służby Celnej i kapelanów Służby Celnej praktyk i posług religijnych oraz korzystania z tych posług przez funkcjonariuszy celnych i pracowników poszczególnych jednostek organizacyjnych Służby Celnej; 2) umożliwiają wszystkim funkcjonariuszom celnym i pracownikom Służby Celnej, ich rodzinom oraz emerytom i rencistom Służby Celnej swobodę spełniania, zależnie od ich woli, praktyk religijnych, a w szczególności: a) swobodę kontaktowania się z kapelanami Służby Celnej, b) uczestniczenie we mszy świętej w nie-

Sposób realizacji zadań duszpasterskich. Z założenia posługa kapłańska ma być realizowana we wszystkich istniejących jednostkach administracji celnej, a kapelani mają realizować w Służbie Celnej zadania duszpasterskie przewidziane dla nich prawem kościelnym. Porozumienie gwarantuje samodzielność pracy na stanowisku kapelana i Naczelnego Kapelana, ale tylko w zakresie doboru metod pracy i programów duszpasterskich (§ 4 ust. 3).

W porozumieniu tym nie ma mowy o obligatoryjnym tworzeniu miejsc kultu w jednostkach organizacyjnych Służby Celnej, ale jedynie o „w miarę możliwości” tworzeniu przez władze polskie kaplic lub izb modlitwy z odpowiednim zabezpieczeniem logistycznym i zgodnie z wymogami liturgicznymi (§ 8). Wśród warunków, jakie muszą być przy tym spełnione, wymienia się prawo polskie powszechnie obowiązujące (w tym w szczególności prawo budowlane oraz ustawę z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych<sup>45</sup>).

Przewiduje się także możliwość organizacji i świadczenia posługi kapłańskiej w sytuacjach szczególnych (i ad hoc), tzn. w miejscach wyznaczonych, przez właściwego kierownika jednostki organizacyjnej Służby Celnej w rejonie działań funkcjonariuszy celnych i pracowników Służby Celnej (§ 10).

Kapelani Służby Celnej muszą mieć przydzielone służbowe pomieszczenia kancelaryjne wraz z wyposażeniem oraz zapewnione służbowe środki transportu zgodnie z zasadami obowiązującymi w Służbie Celnej (§ 9).

---

działę i święta oraz w innych zwyczajowych praktykach religijnych organizowanych w kościołach, kaplicach lub izbach modlitwy, c) udział w nabożeństwach i uroczystościach patriotyczno-religijnych; 3) stwarzają kapelanom Służby Celnej optymalne warunki do wykonywania zadań duszpasterskich oraz zasięgają ich opinii w sprawach organizacji usług religijnych; 4) zapewniają kapelanom Służby Celnej uczestnictwo w naradach i odprawach poświęconych stanowi dyscypliny i stosunków międzyludzkich oraz informują ich o niekorzystnych zjawiskach występujących w tym zakresie; 5) umożliwiają kapelanom Służby Celnej kształtowanie w środowisku funkcjonariuszy celnych i pracowników Służby Celnej pożądanych postaw moralnych, obywatelskich, patriotycznych i religijnych; 6) troszczą się, wraz z kapelanami Służby Celnej, o optymalną realizację zadań i przedsięwzięć wynikających z rocznego planu duszpasterskiego; 7) uwzględniają w planach szkolenia zjęcia z etyki normatywnej”.

<sup>45</sup> DzU, nr 249, poz. 2104, z późn. zm.

W celu doskonalenia wzajemnych relacji Państwa i Kościoła na płaszczyźnie duszpasterstwa Służby Celnej mają służyć wspólne spotkania Szefa Służby Celnej i ww. Delegata oraz dokonywane na początku każdego roku kalendarzowego, wspólne oceny działalności duszpasterskiej w Służbie Celnej oraz wspólne ustalanie zamierzeń duszpasterskich na rok bieżący (§ 11).

## 7. ZAKOŃCZENIE

Można oczekiwać, że istniejące już rozwiązania i praktyka organizacyjna i funkcjonowanie katolickiego duszpasterstwa specjalnego w polskiej Służbie Celnej da początek innym podobnym porozumieniom władz państwowych z przedstawicielami nierzymskokatolickich Kościołów i innych związków wyznaniowych działających w Polsce, które zechcą roztoczyć opiekę duszpasterską nad swoimi wiernymi zatrudnionymi w Służbie Celnej lub w innych służbach mundurowych<sup>46</sup>.

Powołanie duszpasterstwa w administracji celnej, podobnie jak w administracji wojskowej, więziennej, policyjnej, straży granicznej i innych nie narusza swobody wolności religijnej w Polsce, a daje funkcjonariuszom i pracownikom tej grupy zawodowej możliwość skorzystania ze stałej opieki duszpasterskiej, nie naruszając w tym zakresie niczyich praw (człowieka).

Powyższe rozwiązania należy ocenić generalnie jako pozytywny wyraz dążenia państwa polskiego do budowania modelu separacji skoordynowanej w relacjach Państwo–Kościół, a po stronie kościelnej, jako pożądany przykład głębszego angażowania się w realizację kolejnych funkcji publiczno-prawnych.

---

<sup>46</sup> Zob. <http://www.wssc.szu.pl/kom/mfkap.pdf>, styczeń 2008 r. podobnie w piśmie Ministerstwa Finansów z dnia 02 października 2007 r.

## CUSTOMS SERVICE CHAPLAINCY IN POLAND

## Summary

The history of the specialized chaplaincy of Customs, financial and Treasury service dates back to the beginnings of the Second Polish Republic. At the time of the People's Republic of Poland pastoral care in the civil service was not possible. Along with the normalization of Church-State relations in the Third Polish Republic, there appeared a need to provide special pastoral care for Customs Service officers at the beginning of the 1990s. In the middle of the 1990s, following the example of the police chaplaincy, the Customs Service chaplaincy was established. On 19 October, 2006, the Conference of the Polish Episcopate included the functionaries of Customs Service of the Republic of Poland in the military chaplaincy of the Military Ordinariate of Poland. On 31 October 2007 the Minister of Finance and a representative of the Conference of the Polish Episcopate for Customs Service concluded an agreement on the organization and functioning of the Catholic Customs Service chaplaincy.

At the level of each of 16 Customs Chambers in Poland full-time employment for one chaplain is to be created (in the rank of customs undercommissioner) and at the ministerial level, for one cleric dean (in the rank of customs commissioner), who is supposed to coordinate pastoral work in Customs Chambers.

Chaplains in Customs Service are supposed to carry out pastoral duties provided for by Church law. For example, they should organize pastoral care for the functionaries and employees of Customs Service and their families, as well as for veterans and retirees and pensioners of Customs Service. In addition, they should organize, conduct and supervise classes in normative ethics and organize church service (also on the occasion of the holidays of Customs Service and national holidays). Such pastoral care of functionaries and employees can foster the right moral code of conduct and help avoid temptation (usually penalized in Polish law), which can in turn contribute to building up a state free from a number of negative social phenomena (for example corruption) and to developing a positive social attitude which will manifest itself in compliance with the law (also customs law) and respect for the profession of a Customs officer.

The above-mentioned solutions should be viewed holistically, as a positive indication of the state's aspiration to build up a model of coordinated separation in Church-State relations in Poland and on the Church's part, as a desirable example of a deeper commitment to fulfill an increasing number of public and legal functions.